

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Variæ sententiæ circa tres priores modos. c. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

ergo est in omnibus per potentiam, in quantum omnia eius potestati subduntur. Est per praesentiam in omnibus, in quantum omnia nuda sunt, & aperta oculis eius. Est in omnibus per essentiam, in quantum adest omnibus ut causa essendi, sicut dictum est.

*Ar. 1. huius
quasi.* Ad primum ergo dicendum, quod Deum dicitur esse in omnibus per essentiam, non quidem rerum, quasi sit de essentia earum: sed per essentiam suam, quia substantia sua adest omnibus ut causa essendi, sicut dictum est.

*Ar. 1. huius
quasi.* Ad secundum dicendum, quod aliquid potest dici praesens alicui, in quantum subiacet eius conspectui, quod tamen distat ab eo secundum suam substantiam, ut dictum est. Et ideo oportuit duos modos poni, scilicet per essentiam & praesentiam.

Ad tertium dicendum, quod de ratione scientiae, & voluntatis est, quod scitum est in sciente & volitum in volente. Unde secundum scientiam & voluntatem magis res sunt in Deo, quam Deus in rebus. Sed de ratione potentiae est, quod sit principium agendi in aliud, unde secundum potentiam agens comparatur & applicatur rei exteriori, & sic per potentiam potest dici agens esse in altero.

Ad quartum dicendum, quod nulla alia perfectio superaddita substantiae facit Deum esse in aliquo, sicut obiectum cognitum, & amatum, nisi gratia: & ideo sola gratia facit singularem modum essendi Deum in rebus. Est autem alius singularis modus essendi Deum in homine per unionem: de quo modo suo loco agitur tertia parte, quaestione secunda.

Explicatio articuli.

EX toto articulo quinque modi eliciuntur, quibus Deus dicitur esse in aliquo. Tribus prioribus est in omnibus rebus, nempe per essentiam, praesentiam, & potentiam: duobus alijs solum in rationali creatura. Ordine ergo quartus est, quo Deus est in hominibus tanquam in templo, per donum aliquod gratiae: quintus, quo dicitur esse in Christi humanitate. Singulos vero fusius declarabimus disputatione sequenti.

DISPUTATIO XXX.

Qua ratione modi, quibus Deus dicitur existere in rebus, sint explicandi.

Varia sententia circa tres priores modos, c. 1.

Communis & verior opinio, cap. 2.

Duo alii modi existentiae Dei in rebus, c. 3.

CAPVT I.

Varia sententia circa tres priores modos.

Discrepant Doctores in explicandis tribus prioribus modis, in duobus vero non iterum. Referamus ergo in hoc cap. eorum sententias,

quae non probantur, ut in sequenti veritatem subijciamus.

Prima sententia est *Alex. 4. p. q. 10. memb. 2.* quam *Alexand. Aegidius.* probabilem putat *Aegidius.* Docet autem *Alexander*, Deum esse in rebus per essentiam, quod sua essentia attingat uniuersa: per praesentiam vero, ratione operationis: per potentiam demum, ratione suae potentiae. Primum, & tertium modum ipse non amplius declarat: possent tamen in bonum sensum explicari. Secundus autem verus esse non potest: primum quia, ut inferius patebit, modus existendi per operationem potius est per potentiam, quam per praesentiam. Tum etiam quia non videtur, qua ratione distinguerentur modus existendi per praesentiam ab eo, qui est per potentiam, quos tamen cogitatione saltem distinguere oportet, ut tres enumerentur, nisi ea ratione quam *Durandus* assignauit: eam vero inferius refutabimus. Ad haec, ut optime inquit *Bonaventura*, multa dicuntur esse praesentia, ubi non operantur: ergo modus existendi per praesentiam non est ratione operationis. *Bonavent.*

Secunda sententia est *Bonau. in 1. dist. 37. 1. p. d. art. 3. q. 2.* in solutionibus argumentorum, quam etiam probabilem arbitrat *Gabriel* nempe idem esse Deum existere per praesentiam in rebus, atque per indistantiam, ut ipsi loquuntur, quasi dicat, idem est, quod à rebus ipsis non distare. In alijs duobus modis non videtur à communi sententia differre. Verum in sequenti c. ostendemus, hunc modum potius esse per essentiam, quam per praesentiam, cum praesens aliquis esse dicatur aliquando, qui tamen loco distat est, ijs nimirum rebus, quas in prospectu suo habet. *Secunda sententia non vndeque placet. Bonauent. Gabriel.*

Tertia sententia est *Durandi*, qui omnes tres modos aliter, quam ceteri Scholastici, hoc pacto explicat. Ex parte Dei sunt tria, operatio, virtus, à qua est operatio, & essentia, in qua est virtus operationis: ratione primi Deus dicitur esse in rebus per praesentiam, ratione secundi per potentiam, quia operatio exit à potentia: ratione tertij dicitur esse per essentiam, quatenus essentia Dei (ut ipse inquit) coexistit rebus, ut eas conseruet sicut sigillum, ut conseruet figuram in aqua, debet simul cum ea existere. Primum vero, in quo est maior difficultas, sic declarat. Per operationem Deires producit in rerum natura, ac proinde Deo existenti statim praesens est, & exinde Deus rebus ipsis. Putat enim, ex eo Deum dici praesentem rebus, quod ipse ei sint praesentes, non contra. Sed hunc modum praesentiae non amplius explicat *Durandus*. Hanc tamen sententia in eo tantum videtur esse, ut res productae virtute operationis, Deo coexistant, hoc est, simul sint in rerum natura cum Deo. Hanc sententiam non aliunde probat *Durandus*, nisi quia non possit dici Deus praesens rebus ratione cognitionis, ut *S. Thomas*, & alij docent ideo eo modo, quem diximus, existimat, praesentiam Dei commodius explicari. *S. Thom.*

Haec opinio praeterquam quod primum, & tertium modum non satis distinguit, cum utrumque per realem coexistentiam videatur explicare, quod attinet ad primum modum, hac ratione facile impugnatur. Quacumque ratione se habeant duo simul existentia in rerum natura, etiam si loco adfuerint, si alterum eorum non est cognoscens, neutrum dici potest alteri praesens, ut exemplis perspicuum fiet: nam si duo lapides existant simul

Alexand. Aegidius.

Prima sententia Alexandri.

Impugnatur.

Bonavent.

Secunda sententia non vndeque placet. Bonauent. Gabriel.

Tertia sententia Durandi.

S. Thom.

Impugnatur.

Duo non cognoscens etiam si sint simul, non sunt praesentia inter se.

in

Qua dicantur coram aliquo fieri.

Secundum Augustinum ea sunt presentia, quae praesto sunt sensibus.

2. Mach. 12. & ult.

4. Reg. 5.

4.

Occurrit obiectioni.

n rerum natura, & vnus alteri etiam loco propinquus sit, non dicitur ei praesens neque contra eodem quoque modo neque arbor arbori, neque vlla res etiam cognoscens non cognoscenti praesens dicitur, vt homo pariet, aut arbori: quinimo rei animatae, & cognitionis capaci nihil dicitur esse praesens, nisi illa actu atredat, & cognoscat: idem enim est, praesens esse alicui, & in praesentia ipsius, aut coram ipso, aut ipso praesente fieri. Atqui non dicitur res fieri coram aliquo, nisi ille aduertat, & cognoscat: etiam si alias res in ea sit distantia, in qua bene posset cognosci, & in qua dicitur prope ipsum fieri, vt expresse habetur in lege Coram, ff. de verborum significationibus, Coram Titio aliquid facere iussus, non videtur praesente eo fecisse, nisi intelligat. Itaque si furiosus, aut insens sit aut dormiat, non videtur coram illo fecisse. Nulla igitur res dicitur praesens alteri, nisi eam cognoscenti, aut intelligenti. Quare non satis est realis coexistentia rerum vt dicebat Durandus, vt vna alteri praesens esse dicatur.

Notanda autem sunt verba legis quae non tantum dicit, illud solum fieri coram alio, quod ab eo cognoscitur, verum etiam idem esse coram aliquo, & eo praesente aliquid fieri, sicut in nostra ratione assumptum: illa ergo communi modo loquendi dicuntur praesentia, quae cognoscenti se offerunt. Hic autem loquendi modus ex visu corporeo desumptus est, qui, vt cognoscat res, debet eas in prospectu habere praesentes. Vnde translatione facta ad spiritualia, per respectum ad cognitionem praesentia quoque desumenda est: Id quod Augustinus docuit epist. 112. c. 2. in principio his verbis, *Planes forsitan satis est, si praesentia hoc loco intelligamus, quae praesto sunt sensibus sine animi, sine corporis, vnde etiam ducto vocabulo praesentia nominentur.* Eodem loquendi modo vtitur Scriptura 2. enim Machab. 11. & ultimo, dicuntur Israelitae praesentia Dei mirifice delectati, nimirum quod visione aliqua Deus ipsis apparuerit, & 4. Reg. 5. Eliseus dixit ad Giezi, postquam munera accepit a Naaman Syro, *Nonne cor meum in praesenti erat, quando reuersus est homo de curru suo, &c.*

Neque obstat, quod in lege Praesens, ff. de procuratoribus, dicitur, ad litem illum haberi praesentem, & qui in hortis, & qui in foro, & in vrbe, & in continentibus aedificijs est: lex enim in his casibus reputat aliquem praesentem, quod attinet ad effectum litis, & procuratoris, vt etiam censetur procurator illius, sicut procurator, qui negotia praesentis gerit, & illius gaudeat priuilegiis. Est enim aliud genus procuratoris, qui tractat negotia absentis. Ceterum secundum consuectum loquendi modum quem haecenus exposuimus dici potest ille praesens ciuitati, per figuram Synecdochem: nam & horti, & forum, & continentia aedificia, & suburbia dicuntur pars ciuitatis. Ratione ergo vnus partis dicitur praesens toti, non tamen sine respectu ad cognitionem, neque aliis quam cognoscentibus: Son quia qui in hortis est, semper ab alio cognoscatur, vt ei tanquam ciui, ac proinde toti ciuitati praesens dicatur; sed quia ille, qui in hortis, aut continentibus aedificijs est, a ciuibus illius xrbis solet videri, & actu cognosci. Est enim vbi facile ab aliis conueniri potest. Cumque facile soleat esse praesens, censetur praesens, & vt procurator illius dicatur negotia praesentis tractate.

Communis, & verior sententia est, quam S. Thom. in hoc articulo tradidit, & sequuntur Caietanus & recentiores, Albertus in 1. d. 37. art. 5. Aegidius q. 2. Ricard. art. 1. q. 1. Capreol. art. 1. conclus. 3. Gabriel q. vnica art. 1. notab. 3. Qui omnes hoc pacto tres illos modos commemoratos explicant. Primo dicunt, Deum esse per essentiam in omnibus rebus, quia eius substantia non est loco distincta, sed rebus coniuncta, siue ratione sui, siue ratione operationis. Hoc modo Rex non dicitur esse in toto regno, nec in tota domo suam quibus tamen alio modo dicitur esse, vt inferius patebit: sed est in ea parte, vbi aut sedet, aut stat, aut cubat: tamen si per Synecdochem in tota domo, & regno hoc modo dicatur esse. Deus autem, quae sua est immensitas, absque tropo, & figura Synecdochis in toto vniuerso, & singulis eius partibus intime per essentiam est.

Secundo per praesentiam vbique est, vel omnia ei praesentia sunt, vel ipso praesente sunt, & conseruantur, quod omnia sciat, & cognoscat: sicut Rex, cum spectaculis publicis adest, praesens esse dicitur ijs, quae sunt in foro, & ea in ipsius praesentia, vel coram ipso fieri: quo pacto non posset omnibus, quae sunt in regno, simul praesens esse. Deus autem, quae sua est infinita scientia, omnibus rebus praesens est. Hic modus satis confirmatus, & explicatus manet ex ijs, quae contra Durandum superiori c. dicta sunt: distinguitur autem a priori, quia licet Dei substantia non esset intima rebus omnibus, nec circa omnes operaretur, si tamen infinita esset eius scientia, sola cognitione rebus omnibus praesens esse diceretur.

Tertio per potentiam in toto vniuerso est Deus, quia quocumque eius pertingit operatio: sicut Rex in toto regno suo esse dicitur, quia per totum operatio ipsius, saltem per ministros suos, diffunditur. Quocirca hoc modo perfectius est Deus in toto vniuerso, quam Rex in regno, cum ipse proxime res omnia sua efficacitate producat, & conseruet. Differt autem hic modus a duobus praecedentibus, quoniam si Deus non esset per suam substantiam in rebus, nec ratione scientiae praesens, si tamen in omnibus operaretur, potentia sua vbique esset, quia operatio illius omnia permearet.

Verum dicit aliquis, primum, & secundum modum facile confundi, si asseramus, Deum vbique esse ratione operationis, quae sit veluti ratio suae immensitatis: sic enim per eandem operationem Deus dicitur esse per essentiam, & per potentiam in rebus. Respondeo, hoc argumentum solum pugnare contra sententiam eorum, qui docent, Deum esse in rebus ratione operationis, non ratione naturae substantiae, quam diximus disp. 28. c. 4. non satis demonstrari, aut suaderi posse. Sed neque contra eam quidquam momenti habet, vt mox videbimus. Caietanus vero, qui sententiam Sancti Thomae sequitur in hoc art. respondet inter illos duos modos, per essentiam nimirum, & potentiam, esse discrimen: hic enim est cum immediate virtutis, ille vero cum immediate suppositi, quod satis obscure dictum est.

Facilius tamen in sententia S. Thomae uterque modus explicari, & formaliter distingui potest si operatio potentiae Dei bifariam consideretur. Primum,

S. Thom. Caietanus. Albert. Aegidius. Ricardus. Capreolus. Gabriel. Deum in rebus esse per essentiam quid.

Quomodo sit per praesentiam vbique.

Quid sit esse vbique per potentiam.

Obiectio.

Solutio.

Caietanus.